Vittmi Żwieten matul il-Gwerra li għaddiet

Kitba ta' Carmelo P. Baldacchino

L-irħama li hemm mal-ħajt taħt il-każin tal-futbol il-pjazza ta' quddiem il-Knisja, kulħadd jaf li hija tifkira tal-vittmi li sfaw maqtula flimkien ma' diversi nies oħra li sfaw korruti, meta fit-2 ta' Mejju, 1942 ġew mixħuta bombi fuq ir-raħal tagħna fejn waħda minnhom għamlet dik it-traġedja fil-pjazza. Kienet verament deċiżjoni għaqlija li fl-1967 saret dik l-irħama bħala tifkira, u li din id-data daħlet fil-kalendarju tal-Kunsill Lokali fejn fit-2 ta' Mejju ta' kull sena wara li ssir talba għar-ruħ il-vittmi titqiegħed kuruna f'isem il-Kunsill għan-nom tal-poplu Żejtuni.

Ħafna minn dawk li minħabba l-eta' tagħhom u minħabba n-nuqqas ta' informazzjoni, jaħsbu li dawk kienu l-uniċi vittmi Żwieten matul il-gwerra kollha, u ma jafux li kien hemm diversi persuni oħra li ħallew dan il-wied tad-dmugħ, billi sfaw vittmi ta' xi attakk mill-għadu. Ta' min isemmi li minn riċerka li kienet saret meta kien ser isir il-monument f'ġieħ dawn il-vittmi kien instab li mietu 113 persuna Żejtunija konsegwenza tal-gwerra, imma dawn ma mitux kollha fiż-Żejtun. Uħud minnhom mietu fuq il-front tal-battalja, oħrajn li marru jaqilgħu l-għixien tagħhom u ma rritornaw qatt, u oħrajn li mietu fuq il-baħar u ma nstab xejn minnhom. Iż-Żejtun ma kellux dik l-istraġi li kellhom il-bliet tal-Kottonera jew villaġġi oħra li peress li kienu f'post strateġiku minħabba l-port, it-tarzna jew il-mitjar l-attakki li kienu jkunu mmirati fuq dawk il-postijiet ta' difiża jew għal xi bastimenti speċjalment tal-gwerra u għalhekk ġrat ħafna ħsara f'dawk il-postijiet, billi l-attakk kien spiss jolqot lilhom, u l-popolazzjoni ta' dawk il-postijiet li kellhom joħorġu minn djarhom u jfittxu refuġju f'postijiet oħra, fosthom fiż-Żejtun fejn ġew ħafna nies mill-Kottonera, u dawn ġew milqugħa minn missirijietna b'idejhom miftuħa avolja ġew bil-ħwejjeġ ta' fuqhom biss u kellhom iħallu l-ġid u d-djar tagħhom warajhom.

Searchlights madwar iż-Żejtun waqt l-attakki mill-ajru mill-Luftwaffe, il-qawwa ta' l-ajru tal-Ġermanja Nażista. April 1942.

Fil-bidu tal-gwerra matul l-attakki Taljani ta' l-ewwel ġimgħat tal-gwerra ġew mitfugħa bombi mill-ajru fil-viċinanzi taż-Żejtun, li jinkludu t-Triq tar-Ramla, fejn parti minn razzett twaqqgħet.

Fil-21 ta' April 1941, kien it-Tnejn fil-5 ta' filgħodu sar attakk meta ġie mwaqqa' bini u ieħor ġarrab ħsarat fi Triq Sant'Anġlu fejn mietet Anna Spiteri ta' 21 sena.

Fil-11 ta' Mejju 1941, kien il-Ħadd fid-9 ta' filgħaxija waqt li kien għadu qed jidlam u bil-qamar kwinta għadu tiela' (ħin tas-Sajf għax dak iż-żmien il-ħinijiet kienu jinbidlu ta' spiss biex iħawdu l-għadu) meta ġew mitfugħa bombi fi Triq Xejba, Triq Santa Marija, Triq il-Ħerba, Sqaq San Feliċ, Triq Santa

Katerina u fil-ġnien tal-Markiża. F'dan l-attakk mietu Bernarda Mifsud ta' 33 sena, fi Triq Santa Marija, Dolores Degabriele ta' ħamest ijiem u Joseph Degabriele ta' sentejn fi Triq il-Ħerba.
Fid-19 t'Awissu 1941, kienet il-ġurnata tat-Tlieta fil-10.30 ta' filgħaxija ħin tas-Sajf meta ġew mitfugħa ħafna balal żgħar magħrufa bħala termos (Bombi tan-nar) li kienu Taljani, u dawn bdew neżlin bħal xita madwar iż-Żejtun kollu, tant li wara l-Knisja dehret qisha qiegħda tixgħel b'dawl qawwi ħafna bil-bombi qegħdin jaqbdu. Joseph Cutajar ta' 19-il sena miet meta waħda minn dawn il-bombi splodiet fuq l-għatba tiegħu fi Triq Santa Katerina, filwaqt li Consiglia Farrugia mietet fit-triq. Fil-lejl tal-Ħadd għat-Tnejn tas-7 u 8 ta' Diċembru 1941 saru diversi attakki konsekuttivi għal erbat ijiem wara xulxin, meta minn nofs il-lejl sas-siegħa waqgħu xi bombi lejn Bir-id-Deheb imma ma weġġa' ħadd. Fit-2 ta' Jannar, 1942 il-Ġimgħa u għas-sbieħ is-Sibt 3 ta' Jannar, sitt bombi waqgħu fil-qalba tar-raħal u f'xi raba' fil-parti ta' fuq ta' Triq Luqa Briffa u fi Triq Sant Anġlu. Żewġ persuni ġew salvati minn qalb it-tifrik, waqt li Carmelo Bonavia ta' 50 sena miet. Fit-3 ta' Jannar 1942, il-lejl tas-Sibt għall-Ħadd ġew mitfugħa xi bombi u waqa' xi bini fi Triq Santa Marija, intlaqtet ftit il-knisja tal-Ħniena u Triq Marsaxlokk. F'dan l-attakk ma weġġa' ħadd.

Fil-31 ta' Jannar, 1942, fil-lejl tas-Sibt u l-Ħadd fil-11 ta' filgħodu (ħin tas-Sajf) ġew mitfugħa bombi fuq ir-raħal

Aktar searchlights fuq iż-Żejtun. Fl-isfond jidher wieħed mill-arbli li kien hemm fil-pjazza.

meta ġew imġarrfa xi djar fir-Raħal ta' Fuq meta fi Sqaq Alessandru mietu Anthony Farrugia ta' 6 snin, Antonia Zahra ta' 10 snin, John Mary Zammit ta' 11-il sena, Joseph Zammit ta' sena u Mary Zammit ta' 30 sena.
Fis-6 t'April, it-tnejn tal-Għid, waranofsinhar ġew mitfugħa bombi r-raħal t'isfel, fi Sqaq il-Bjar u fi Triq Sant'Anġelo fejn mietu Doris Busuttil ta' sentejn u Antonia Spiteri ta' 54 sena.
Fid-9 t'April 1942, il-Ħamis saru diversi attakki matul il-ġurnata u għall-ħabta ta' Nofsinhar ġew mitfugħa bombi kbar fil-għelieqi fi Triq Melchiorre Gafa' fejn saret ħsara fil-bini u l-għamara ta' ġewwa meta miet Emmanuel Rizzo ta' 4 snin.
Is-Sibt 2 ta' Mejju, 1942 fil-10.30 ta' filgħodu sar attakk minn Junker 88 li tefa' bombi kontra l-persuni minn ġos-sħab u waħda minnhom ġiet quddiem iz-Zuntier tal-knisja parrokkjali fejn ħalliet l-istraġi msemmija fuq l-irħama li tkellimna dwarha. Din l-istraġi tkun ilha li seħħet 60 sena, f'Mejju 2002.

Ritratt ta' l-Irħama

Fit-8 ta' Mejju 1942, il-Ġimgħa festa ta' Pompej, waqt li kien qiegħed jisbaħ fis-6.40 ta' filgħodu ħin doppju tas-Sajf bomba kbira waqgħet il-Ħerba fejn għamlet ħafna ħsara u f'dan l-attakk sfaw vittmi Nazzarenu Ciantar ta' 40 sena, Grace Ciantar ta' 40 sena, Lawrence Dimech u Antonia Dimech u tifla ta' sitt xhur Lorenza Camilleri fi Sqaq San Bastjan li mietet meta waqa' s-saqaf fuqha.

Minħabba n-nuqqas ta' spazju li huwa limitat ħafna ser inkompli bl-ismijiet tal-pajżana Żwieten li tilfu ħajjithom.

Abela John Mary	
Agius Angelo	29 sena
Attard Carmelo	16-il sena
Azzopardi Lawrence	
Bonnici Carmelo	50 sena
Bonnici Salvina	
Busuttil Joseph	58 sena
Buttigieg Josephine	
Camilleri Carmelo	18-il sena
Caruana Christopher	77 sena
Caruana Lawrence	35 sena
Caruana Paul	
Desira Annunziato	21 sena
Despott Paul	16-il sena
Fenech Paul	
Mercieca Joseph	49 sena
Mifsud Saviour	56 sena
Saliba Saviour	
Spiteri Anthony	54 sena
Spiteri Lawrence	62 sena
Testaferrata De Nato Alfio	12-il sena
Zahra Carmelo	15-il sena
Baldacchino Joseph	45 sena

Attard Carmelo	15-il sena
Azzopardi Rosaria	
Bonavia Joseph	9 snin
Bonnici John Mary	
Brignoli Albert	51 sena
Busuttil Josephine	14-il sena
Carabott Emmanuel	53 sena
Caruana Joseph	12-il sena
Caruana Leonard	56 sena
Degabriele France	
Desira Saviour	50 sena
Ellul Vincent	67 sena
Grech Louis	31 sena
Grech Joseph	64 sena
Grech Carmelo	44 sena
Mercieca Carmelo	64 sena
Mifsud Gaetano	54 sena
Scicluna Joseph	18-il sena
Spiteri Joseph	55 sena
Spiteri Saviour	36 sena
Zammit Louis	44 sena
Cioffi Carmelo	5 snin

Ma' dawn insemmi wkoll Żwieten li mietu fuq il-kamp tal-battalja jew fuq xi bastiment kemm navali jew Merkantili

Zammit Saviour	46 sena	19.11.1941	fuq SS Sydney
Bonnici Joseph	49 sena	10.3.1941	HMS Ploughboy
Degabriele Peter	29 sena	26.61940	HMS Medusa
Chetcuti John		25.11.1941	HMS Barham
Fenech Carmelo		30.3.1941	HMS St. Angelo
Grech Carmelo		30.3.1941	HMS St Angelo
Mifsud Carmelo		10.4.1940	HMS Hotspur
Scorfna Angelo		8.1.1945	SS Ashbury Merchant Navy
Fenech Edward	25 sena	13.1.1945	SS. Inventor Merchant Navy
Gasciulli Joseph	39 sena	7.12.1942	SS Seramic DO
Sinagra Nazzareno	34 sena	21.1.1942	SS Waziristan DO
Psaila Emmanuel		8.4.1941	Tugboar Moor.

Persuni tas-servizzi

Carmelo Camenzuli		2.4.1942
Cordina Joseph	21 sena	11.6.1940
Marroun Joseph	21 sena	2.6.1941
Frendo John Baptist	19-il sena	8.3.1942
Dalli Theodore	29 sena	11.4.1942
Ellul Consiglio		26.4.1942
Camenzuli Carmelo		2.4.1942
Micallef Vincent	30 sena	24.3.1942
Vella Anthony		23.6.1942

Dawn il-persuni li ħallew ħajjithom għal pajjiżna huwa ta' min jiftakar fihom fit-talb tiegħu u forsi xi darba jsir mafkar biex isimhom jibqa' jissemma għal ħafna żmien.

Nixtieq inrodd ħajr lil: Is-Sur John A. Agius - San Ġiljan, Is-Sur Victor Abela - Żejtun, Rev. Kan. Joe Abela - Żejtun